

HỌC VIỆN THÁNH GIUSE – DÒNG TÊN VIỆT NAM

Bộ môn: Triết sử đương đại
Giáo sư hướng dẫn: Trần Khắc Bá, S.J.

Hội tưởng và tái diễn theo Søren Kierkegaard

Học viên thực hiện
Giuse Nguyễn Tuấn Ninh, S.J.
Email: tuanninhsj@gmail.com

Tháng 10 năm 2021

Tóm tắt: Bài viết được thực hiện với mục đích tìm hiểu rõ hơn về thuật ngữ Tái diễn – Repetition của Søren Kierkegaard cũng như nhằm phân biệt với thuật ngữ Hồi tưởng – Recollection, sau đó phân tích ý nghĩa của chúng đối với đời sống con người hiện tại. Để thực hiện điều này, bài viết xem xét từng thuật ngữ và ý nghĩa của Tái diễn đối với Søren Kierkegaard. Tóm kết cuối cùng của Søren Kierkegaard là “[...] tái diễn thực chất được hồi tưởng hướng đến tương lai,” và con người, nhờ Tái diễn, có thể ý thức và dấn thân hơn vào cuộc sống của mình.

Từ khóa: Hồi tưởng, tái diễn, con người, thời gian tính.

Hồi tưởng - Recollection một khái niệm xuất hiện trong triết học cổ đại thời Platon và đã được nhiều tác giả tiếp nối. Còn thuật ngữ **Tái diễn – Repetition**, lần đầu tiên được nhà tư tưởng hiện đại ở thế kỷ 19 đề cập đến là Søren Kierkegaard. Có lẽ đây là thuật ngữ ảnh hưởng trên nhiều tác phẩm của ông, đặc biệt là tác phẩm “Gentagelsen – Repetition.” Đây cũng là một trong những tư tưởng khiến ông được nhìn nhận như là cha đẻ của chủ nghĩa hiện sinh. Vậy hồi tưởng và tái diễn có gì khác nhau và nó có ý nghĩa như thế nào trong tư tưởng của Kierkegaard, cũng như đối với cuộc sống của chúng ta hiện tại? Bài viết này phân nào đi trả lời câu hỏi này.

Trước hết, theo Platon *hồi tưởng* gắn liền với sự hiểu biết của con người, và linh hồn bất tử. Ông quan niệm rằng linh hồn là bất tử và đã tồn tại trước khi con người sinh ra, vì vậy sự hiểu biết của con người chỉ là do việc hồi tưởng lại.¹ Trong tác phẩm *Repetition*, Kierkegaard với bút danh Constantine Constantius đã nói về “tái diễn và hồi tưởng” như sau: “chúng là những chuyển động giống nhau, nhưng ngược chiều nhau, bởi vì những gì được hồi tưởng đã có rồi và do đó được tái diễn hướng về quá khứ, trong khi tái diễn thực chất được hồi tưởng hướng đến tương lai.”² Ví dụ, mỗi tình đầu không thể tái diễn, chỉ có thể hồi tưởng. Hôn nhân, ngược lại, chứa trong lòng nó cả mối tình đầu lẫn sự tái diễn hàng ngày với lời thề nguyện trọn kiếp.³

Thêm vào đó, tác phẩm *Repetition* về cơ bản nói về thời gian tính. Đó là việc thời gian trôi không ngừng về phía trước và chi phối cuộc sống của con người. Trong dòng chảy thời gian, con người bơi một cách điên cuồng hướng về phía tương lai với nỗ lực tự cứu lấy

---

¹ x. Stanford Encyclopedia of Philosophy, *Plato's Middle Period Metaphysics and Epistemology*. <https://plato.stanford.edu/entries/plato-metaphysics/>, ngày truy cập 07/10/2021.

² Søren Kierkegaard, *Fear And Trembling, Repetition Kierkegaard's Writings*, dịch bởi Howard V. Hong và Edna H. Hong. (New Jersey: Princeton University Press, 1983), 131.

³ x. Søren Kierkegaard, *Kính sợ và run sợ*, dịch bởi Nguyễn Nguyên Phước. (HCM: NXB Hồng Đức, 2019), 15.

mình. Nhưng nỗ lực khiến chúng ta kiệt quệ, để rồi cuối cùng bị sóng biển nuốt chửng.⁴ Nếu đúng là như vậy, thì đây quả thực là một viễn cảnh khá ảm đạm về sự tồn tại của con người. Tuy nhiên, tột đỉnh của *Tái diễn* mà Kierkegaard đưa ra lại cho thấy đây không phải là số phận tất yếu của con người. Vấn đề là con người phải học cách kiểm tra dòng chảy của thời gian, để làm chủ và ngăn chặn nó. Vì vậy, tái diễn là giải pháp được đưa ra giúp con người thực hiện điều đó.

Đến đây, chúng ta có thể thấy đâu đó những tư tưởng này cũng xuất hiện nơi Heidegger khi nói về thân phận con người như hữu thể bị quăng ném vào thế giới, hay hữu thể lo âu luôn trăn trở cho thân phận hữu hạn của mình. Quả thực cái hiện hữu Dasein hay chính con người luôn bị chi phối bởi thời gian tính: quá khứ, hiện tại và tương lai. Chỉ có cái chết mới là khả thể cuối cùng và chắc chắn mà con người có thể nắm bắt. Vào lúc đó con người được giải thoát, không còn bị chi phối bởi thời gian tính nữa. Tuy nhiên, khi nhìn đến cái chết con người ý thức về cái hữu hạn của bản thân ở hiện tại, từ đó con người chủ động đi diễn giải về đời mình và dấn thân vào cuộc sống một cách tích cực và ý nghĩa, không còn buông xuôi theo thời gian để rồi trôi nổi vô định.

Quay trở lại với tái diễn của Kierkegaard, chúng ta thấy rằng cuộc sống của chúng ta luôn là tái diễn hay lặp lại. Nó thể hiện rõ nhất qua ngôn ngữ chúng ta dùng hằng ngày. Ngôn ngữ một cách nào đó là sự lặp lại, chỉ khác là chúng được lặp lại trong những hoàn cảnh khác nhau. Tương tự với 24 giờ trong một ngày sống được lặp lại tuần hoàn, tuy nhiên con người kinh nghiệm được rằng không ngày nào giống ngày nào. Như vậy, sự tái diễn nơi ngôn ngữ, hay thời gian luôn mang trong nó một điều gì mới. Đây cũng là một khía cạnh mà Kierkegaard đã nhận ra khi nói về tái diễn. Từ đây, ông loại suy đến chính cuộc sống hiện

---

⁴ M. G. Piety, *On Repetition*. <https://pietyonkierkegaard.com/2016/02/17/on-repetition/>, ngày truy cập 05/10/2021.

sinh nơi con người. Con người vì vậy không dừng lại ở hồi tưởng nhưng tái diễn hay hiện thực hóa những kinh nghiệm, những bài học trong quá khứ vào chính cuộc sống hiện tại.

Quả thực, hồi tưởng giúp con người nhớ lại những biến cố vui buồn trong quá khứ. Đôi khi nó cũng mang lại cho con người những cảm xúc rất thật như sự hối tiếc đã làm hoặc không làm điều gì đó. Vì vậy, con người sẽ có rất nhiều hồi tưởng đến và đi trong tâm trí. Tuy nhiên hồi tưởng chỉ có ích khi con người biết tái diễn nó ở hiện tại. Nghĩa là, con người có ý thức về những kinh nghiệm, những bài học mình đã trải qua trong quá khứ để rồi tiếp nối nó ở hiện tại. Vì vậy, tái diễn không dừng lại ở việc lặp lại hoàn toàn những gì đã xảy ra, nhưng thổi vào trong đó những giá trị mới và tinh thần mới giúp con người ý thức cũng như đặt mình vào sự chủ động và tức cực sống sự hiện hữu của chính mình ngay hiện tại.

Khía cạnh thứ hai của tái diễn mà Kierkegaard muốn nói đến đó là “[...] tái diễn thực chất được hồi tưởng hướng đến tương lai.” Vậy làm thế nào để một người có thể “hồi tưởng” một điều gì đó “ở tương lai”? Điều này nghe có vẻ thật phi lý, bởi vì chúng ta chỉ có thể hồi tưởng những gì đã xảy ra, chứ không thể hồi tưởng những gì ở tương lai. Thế nhưng Kierkegaard có lý khi nói điều này. Với Kierkegaard, con người bị chi phối bởi dòng thời gian, một cách nào đó, con người chỉ đang tồn tại ở hiện tại chứ chưa làm chủ thời gian hiện tại. Để có được hiện tại con người phải dừng dòng chảy của thời gian. Nghĩa là đưa cả quá khứ và tương lai hiện thực hóa trong chính cuộc sống hiện tại. Nếu đi sâu hơn vào tư tưởng của Kierkegaard, chúng ta sẽ thấy điều này không hề vô lý. Cái tương lai mà Kierkegaard nhắm tới đó là đức tin và đời sống trong Thiên Chúa. Chính khi con người nhìn đến tương lai là Thiên Chúa, con người sẽ biết phải làm gì và nên làm gì ở hiện tại. Tất cả nhắm đến việc giúp con người dấn thân vào từng giây phút của cuộc sống, từ đó họ sống và trở nên là chính mình hơn.

Nhìn vào đời sống ngày nay, con người quá bận tâm vào công việc, vào những mối bận tâm như cơm, áo, gạo, tiền để sinh tồn hơn là sống. Con người thực sự đang bị cuốn vào dòng chảy thời gian, họ vô định không biết tương lai sẽ đi về đâu. Nhiều người chấp nhận đời sống vô thần và buông mình theo dòng chảy đó. Thay vì nhìn đến tương lai, hay Thiên Chúa để sống có ý nghĩa ở hiện tại, thì họ lại chọn cho mình cái chết – tự tử. Cuộc sống đối với nhiều người lại trở thành vô nghĩa, cái chết là sự giải thoát. Quả thực, tư tưởng của Kierkegaard đưa ra về hồi tưởng và tái diễn, cũng khó có thể giải quyết vấn đề này, nếu như con người không dấn thân vào cuộc sống của mình.

Tóm lại, hồi tưởng và tái diễn đã có một chỗ đứng nơi Kierkegaard. Hồi tưởng không còn dừng lại ở việc hiểu biết như các triết gia cổ đại Hy-lạp, nhưng nó liên quan đến việc nhớ lại những sự kiện, biến cố trong quá khứ diễn ra trong tâm trí con người. Từ việc hồi tưởng, Kierkegaard đẩy đến việc tái diễn chúng ở hiện tại. Nếu như con người bị động cuốn theo dòng chảy thời gian, thì nhờ vào việc tái diễn con người có thể lấy lại vị thế làm chủ thời gian của mình bằng cách tái lập lại những kinh nghiệm, bài học trong quá khứ vào hiện tại, cũng như hiện thực hóa những điều trong tương lai. Tất cả những điều này, giúp cho con người ý thức hơn về cuộc sống và về sự hiện hữu của chính mình. Từ đó, con người dấn thân hơn vào cuộc sống của mình.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Kierkegaard, Søren. *Kính sợ và run sợ*, dịch bởi Nguyễn Nguyên Phước. HCM: NXB Hồng Đức, 2019.

Kierkegaard, Søren. *Fear And Trembling, Repetition Kierkegaard's Writings*, dịch bởi Howard V. Hong và Edna H. Hong. New Jersey: Princeton University Press, 1983.

Piety, M. G. *On Repetition*. <https://pietyonkierkegaard.com/2016/02/17/on-repetition/> (ngày truy cập 05/10/2021).

Stanford Encyclopedia of Philosophy. *Plato's Middle Period Metaphysics and Epistemology*. <https://plato.stanford.edu/entries/plato-metaphysics/> (ngày truy cập 07/10/2021).